

TECHNICKÁ UNIVERZITA V LIBERCI
FAKULTA TEXTILNÍ

**KOLEKCE ODĚVŮ INSPIROVANÁ DÍLEM
JOSEFA VÁCHALA – „Mezi Bohem a Ďáblem“**

**FASHION COLLECTION INSPIRED BY THE
WORK OF JOSEF VÁCHAL – „Between God
and the Devil“**

Liberec 2010

LUCIE KRÁLOVÁ

Poděkování

Ráda bych poděkovala Mgr. Art. Radce Valentin za cenné rady a připomínky při vedení mé závěrečné práce. Další poděkování patří mé rodině za podporu a trpělivost nejen při tvorbě bakalářské práce, ale po celou dobu studia.

ANOTACE

Bakalářská práce nesoucí podnázev „Mezi Bohem a Dáblem“ je inspirovaná životem a dílem Josefa Váchala – geniální postavy české výtvarné kultury 20. století. Práci představuje kolekce osmi dámských modelů. Hlavní myšlenkou celé kolekce je vyjádřit a zachytit nálady Váchalových děl v soudobém oděvu. Ty oplývají ponurou a tajemnou atmosférou a zároveň, a to především díky barevným výšivkám a digitálnímu tisku, odrážejí umělcovu nespoutanost, divokou fantazii, mystiku a exorcismus. Ústřední barvou je černá, doplněná temně hnědou, se kterými ostře kontrastují již zmiňované výšivky a tisky. Cílem bakalářské práce bylo vytvořit ucelenou kolekci oděvů, která je inspirovaná tímto pozoruhodným umělcem, avšak zároveň je nositelná i extravagantní, praktická a funkční, sestávající z různých druhů oděvu, které jsou navzájem kombinovatelné.

Klíčová slova: Josef Váchal, oděvní kolekce, černá barva, mystika, výšivka, digitální tisk

ANNOTATION

Bachelor thesis bearing the subtitle "Between God and the Devil" is inspired by the life and work of Josef Váchal - visionary and Satanist, brilliant personality of the Czech artistic culture of the 20th century. This work presents collection of eight women's fashion models. The main idea of the whole collection is to reflect and capture the mood of Váchal's works in contemporary clothing. They evoke the gloomy and mysterious atmosphere as well, mainly thanks to colourful embroideries and digital printing, reflect the artist's rampancy, a wild imagination, mysticism and exorcism. The central color is black, complemented by dark brown, which contrast sharply with the already mentioned embroideries and prints. The aim of this thesis was to create a comprehensive collection of clothing inspired by this remarkable artist, and also to present a fashion which is wearable and extravagant, practical and functional and consisting of various types of clothing that are combinable with each other.

Key words: Josef Váchal, fashion collection, black, mysticism, embroidery, digital print

OBSAH

ÚVOD.....	7
I. TEORETICKÁ ČÁST.....	8
1. JOSEF VÁCHAL	9
1.1. Život	9
1.2. Charakteristika tvorby	13
1.3. Portmoneum – muzeum Josefa Váchala	15
II. PRAKTICKÁ ČÁST.....	17
2. INSPIRACE	18
2.1. Převedení inspirace do oděvního designu	18
2.2. Výšivky	19
2.3. Digitální tisk.....	22
3. MEZI BOHEM A ĎÁBLEM – VLASTNÍ ODĚVNÍ KOLEKCE	24
3.1. Barevnost.....	24
3.2. Použité materiály.....	26
3.3. Střihová řešení.....	27
3.4. Popis modelů a technické nákresy	28
ZÁVĚR	41
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	42
SEZNAM OBRÁZKŮ	44
SEZNAM PŘÍLOH.....	46
PŘÍLOHA I – VÝTVARNÉ ZPRACOVÁNÍ MODELŮ	47
PŘÍLOHA II - FOTODOKUMENTACE.....	56

ÚVOD

„Mezi Bohem a Ďáblem“

Název své práce jsem si vypůjčila z titulu výstavy Josefa Váchala, která probíhala v Litomyšli. Názory návštěvníků na dílo tohoto pozoruhodného umělce se velmi různily. Dá se to hezky vyjádřit slovy samotného autora z knihy „Dokonalá magie budoucnosti“: *Dílo umělecké jest brýlemi, jež nasazuje umělec-mág před oči všech PRAVDU hledajících: ne každý skrze ně uvidí, avšak ti, jejichž temperament odpovídá představám tvůrcovým, jsou jím fascinováni a upoutáni navždy*¹. Patřím mezi ty fascinované. Proto jsem si zvolila toto téma.

Josef Váchal je osobitý zjev, typický svým vzezřením čaroděje, bohatý v invenci, fantazie až chorobně vzrušující. Jde svou cestou. Fascinuje ho neznámo, mystika, nadpřirozené zjevy, duše, andělé, d'ábel. Věří v Boha i d'ábla. Vidí, jak ovlivňují život, medituje o smrti a o životě po ní. Vidí dobro i zlo a dívá se očima věřícího křesťana vidí více zla než dobra, jeho vlivy a hrůzy zpodobňuje viditelně a staví před oči těm, co v ně nevěří². K názvu výstavy mezi Bohem a Ďáblem inspirovalo její tvůrce jádro Váchalova díla, zmítané mezi křesťanským zánícením a okultními vědami, mezi tajemstvím víry a děsivými preludy a démony. Sám to roku 1930 popsal takto: „...a na sobě to jasně vidím, že jsme z těch posledních dlouhého rodu blouznících, mysticismem nasáklých duší, výhonků, na kterých mrskají oba dva velicí: Bůh i Ďábel“³.

Mojí inspirací byla především tato výstava, jejíž název symbolizuje nejen jeho dílo ale celý jeho život. Jeho víru i odklon od ní. Jeho sny i realitu. Váchal našel soulad mezi svým životem a dílem, jeho umění a život jsou v harmonii. Hlavní myšlenkou kolekce je vyjádřit v oděvu náladu umělcových děl, ale současně do ní vnést již zmiňované souznění mezi životem a dílem tohoto pozoruhodného člověka a umělce. Cílem bylo vytvořit ucelenou kolekci inspirovanou dílem i životem J. Váchala, ale současně zhotovit oděvy moderní, nositelné a pohodlné, dávající důraz na kvalitní zpracování, určené pro ženu, která se chce nejen hezky obléci, ale současně i vyjádřit svoji individualitu.

¹ Váchal, 1997

² Bouška, 1919

³ Váchal, 1995

I. TEORETICKÁ ČÁST

1. JOSEF VÁCHAL

Josef Váchal (23. září 1884 Milavče u Domažlic – 10. května 1969 Studeňany u Jičína) je jedním z nejpozoruhodnějších českých umělců první poloviny 20. století. Byl nejen malířem, grafikem, ilustrátorem, řezbářem, sochařem, dřevorytcem, typografem, tvůrcem užitého umění ale i spisovatelem a básníkem. Za svůj dlouhý život vytvořil přirozené a pozoruhodné dílo jako nikdo před ním ani po něm, které však nese pečeť své doby a osobitě a nezávisle reaguje na její podněty.

Obrázek č. 1 – Portrét Josefa Váchala, 1967 (foto D. Hochová)

1.1. Život

Josef Váchal se narodil jako nemanželské dítě Anny Váchalové, jeho otcem byl Josef Šimon Aleš-Lyžec, bratranec Mikoláše Alše, po němž zdědil všestranné umělecké vlohy.

Z dětství si odnesl záporný vztah k měšťáckému prostředí, vybudoval si zvláštní vztah k přírodě a ke zvířatům, zejména ke psům. Od mládí Váchal intenzivně zažíval úzkost a strach z osamění a neznáma v podobě děsivých snů. Ty ho provázely i v dospělosti. V noci trpěl častými vidinami nadpřirozených bytostí, někdy měl dokonce sluchové halucinace. Právě zvířata se stala důležitou součástí jeho života. Nalezl v nich společníky, s nimiž trávil osamělý čas. Hluboký vztah ke zvířatům zvěčnil v nemalém počtu svých děl.⁴

Svou profesní kariéru začal jako kvalifikovaný knihvazač, vnitřně však vždy toužil po malířství. Strýc Mikoláš Aleš jej doporučil do soukromé malířské a grafické školy, kde se učil krajinomalbě u Aloise Kalvody, figurální malbě u Rudolfa Béma a grafickým technikám u Antonína Herverta. Váchal byl však samouk, žádná škola mu nevyhovovala ani formou ani obsahem vzdělávání a studia nedokončil. Zaujala ho současná secesní stylizace, ctil tradice a pozorně sledoval vývoj současného umění, prezentovaného v časopisech a na výstavách. Jeho vlastní práce se však vyvinula spontánně.⁵

Pevný směr jeho práce stanovila skutečnost, že se na otcovo doporučení stal členem Teosofické společnosti. Bylo to esoterní duchovní a vzdělávací sdružení, které chtělo najít společné jádro a rysy všech náboženství světa, zkoumat a využít skryté, okultní a magické síly člověka, probádat neobjevené přírodní zákony a vytvořit univerzální náboženství. Toto učení mu přineslo nejen zdroj inspirace, ale otevřelo mu cestu k poznání a vysvětlení jeho vlastních iracionálních zkušeností. Jeho znalost okultismu mu poskytla nová malířská témata a inspirovala ho k napsání a ilustrování první z mnoha knih, *Vidění sedmera dnů a planet*, který vydal v roce 1910.

Váchal své počátky chápal jako pátrání po vlastním já ve snaze vyhnout se průměrnosti. Hledal svůj vlastní umělecký výraz i za cenu opovržení a zklamání. I on však měl své umělecké idoly a vzory (např. Hieronymus Bosh, Pieter Breughel, Martin Schongauer, z českých umělců Jaroslav Panuška a František Bílek), kterým se chtěl vyrovnat, ale ne je napodobovat.⁶ I přes uměleckou spřízněnost s některými umělci však Váchal zůstal vnitřně nezávislý.

⁴ Bajerová, 1991

⁵ Dačeva, 2008

⁶ Avaz et al., 1994

Významné ve Váchalově životě je krátké, ale intenzivní tvořivé období uměleckého sdružení SURSUM (z latinského *sursum corda* – *vzhůru srdce*), ve kterém patřil k hlavním iniciátorům. Sdružení vzniklo v roce 1910, původně kolem katolické revue *Meditace*, jako volná umělecká společnost hlásící se k novému symbolismu.⁷ Jednalo se o seskupení mladých tvůrců s vyhraněným charakterem, kteří se nedokázali zařadit do žádné z dosavadních uměleckých skupin. Jejich cílem bylo zachytit v díle vnitřní stavy, odraz duše člověka. SURSUM bylo kromě křesťanského mysticismu silně ovlivněno i theosofií, okultismem, a magií.

V roce 1916 byl mobilizován. V bojích první světové války zažil Váchal mnoho silných traumatických zážitků, které rovněž ovlivnily jak jeho tvorbu, tak celkový postoj ke společnosti a životním hodnotám. Z války se vrátil jako přesvědčený antimilitarista. Odvrátil se od katolické víry a Boha, opět se vrací ke spiritualismu a pěstuje kult Dávla a zla jako protest proti mravní zkáze lidstva⁸. O svých zkušenostech z bojišť první světové války napsal a vydal knihu *Malíř na frontě*.

V roce 1919 se stal členem Společnosti pro pěstování všeobecných vědomostí, Společnosti pro psychická studia a Neodvislého sdružení spiritualistů a „dekadentů“. Od 20. let podnikal pravidelné cesty na Slovensko, do Českého ráje, a zejména na Šumavu. V roce 1928 úspěšně vystavoval v Kolíně nad Rýnem vlastní vynález vícebarevného tisku z jedné desky a na výstavě krásné knihy ve Florencii získal velkou cenu za kolekci tisků. Narůstající náboženskou krizi a duchovní problémy řešil nakonec Váchal vystoupením z církve i z teozofických spolků.⁹

Zklamán neúspěchem pražské souborné výstavy ke svým padesátinám (1934), odešel do Studeňan u Jičína, kde žil a pracoval na statku s družkou Annou Mackovou¹⁰. To bylo v éře jeho velkých dřevorytů, kterým s nadsázkou říká *Ex Libris*.

Po nástupu komunistického režimu se stáhl do ústraní a na veřejnosti se již téměř neobjevoval. Trpěl materiálním nedostatkem a byl odkázán na pomoc přátel. I přesto se i nadále věnoval výtvarné a literární práci. Zemřel roku 1969 ve Studeňanech na Jičínsku. Krátce před svou smrtí obdržel titul zasloužilý umělec.

⁷ Olič, 2000

⁸ Ajvaz et al., 1994

⁹ Slovník české literatury, 1998, [online]

¹⁰ Artmuseum, 2009, [online]

Váchal se celý život potýkal s problematickým vztahem ke svému okolí a společnosti všeobecně. Nejvýstižněji se s osobností „čertovského dědka“ Josefa Váchala seznámíme v jeho vlastním epitafu:

*Zde leží J. Váchal pod drnem.
Devět znal řemesel úhrnem.
Knihař a malíř. Také psal.
(Však ducha doby prozaspal.
Hubené proto míval střevo...)
Nejraději zpracovával dřevo
a že ryl také do lidí
dnes obdiv světa nesklidí.
Šťoural se v magii a katolické víře,
pohrdal vlastní a miloval zvíře.
Vždy rituálem smířil Satanáše,
Kněží když sloužil, (ctil též Koniáše!)
jim ke cti maloval a leptal.
Co nevěděl, to nevybreptal.
Extremní mystik, čisté prvky ruše,
byl blázen, chlípník a zas mrškač duše.
Nadšený milovník šwabachových tisků
tůze rád kouřil; dýmku nedal z pysků.
Proti proudu ploval k nezvyklému cíli
morálně jsa posléz mezi lidmi shnilý.
Však choroby své velmi lehce nesl,
pod první státní podporou on ve hrob klesl,
kde červi na něm primitiv svůj ryjí
a čerti ohněm duši v pekle myjí!¹¹*

Ačkoliv Váchalova práce nedosáhla širšího uznání během jeho života, on věřil, že přijde čas, kdy bude řádně oceněna. Rozsah a význam jeho díla mohl být pro veřejnost znovuobjeven a doceněn až po roce 1989.

¹¹ Váchal, 1923 in Bajerová 1991

1.2. Charakteristika tvorby

Počátky Váchalovy práce jsou ovlivněny secesním tvaroslovím a pozdním symbolismem v českém umění prvních desetiletí 20. století. V jeho díle postupně můžeme objevit prvky expresionismu, naturalismu a dekadence. Snažil se však o původní stylově nevyhraněný umělecký výraz. Byl to všestranný, velmi osobitý umělec, s mimořádným smyslem pro fantazii a neobyčejnou představivostí. Měl sklony k vytváření vlastního světa. To vše vyplývalo z jeho depresí a strachu ze samoty a neznáma, které si odnesl z dětství. Věřil v sílu imaginace a chápal proces vytváření umění jako důsledek souhry vyšších kosmických sil¹². Jeho expresivní díla, ovlivněná hlubokým pohroužením do hermetických nauk spiritismu a magie, patří do sféry fantaskního a démonického umění.

Osobní vize posmrtného života, svět fantazie, magie, mystiky, duchů, přízraků, spiritistických záhad a v neposlední řadě také život zvířete, představují hlavní škálu jeho tematických okruhů, ke kterým se vracel po celý život. Vášeň pro sbírání okultní literatury se odrazila v jeho prvních grafických listech, leptech a dřevorytech s názvem *Seance, Kouzla, Mystická zahrada, Přízraky* atd. a kresbách kolorovaných akvarelem *Plán astrální - Spiritistická sedánka*, 1906, *Plán elementární - Plán vášní a pudů* (1907).

Literatura a kniha jako artefakt hrála v jeho životě důležitou roli. Ilustroval a zdobil vlastní knihy, stejně jako knihy dalších autorů - např. sbírku básní Otokara Březiny Ruce, 1911. Za zmínku stojí dva francouzští spisovatelé spjatí se symbolismem, Leon Bloy a J. K. Huysmans, kteří měli na jeho umělecký vývoj značný vliv.¹³ Váchal jako všestranný tvůrce byl schopen své knihy nejen psát a ilustrovat, ale i tisknout, sázet, vázat a vydávat. To pouze v omezeném nákladu několika málo kusů. Vznikly takto například knihy *Krvavý román, Ďáblova zahrádka aneb přírodopis strašidel, Receptář barevného dřevotisku a Mystika čichu*. Za zmínku jistě stojí pozoruhodný krajinářský cyklus *Šumava umírající a romantická*, jenž se řadí mezi jedno z nejvýznamnějších českých uměleckých děl 20. století. Pravděpodobně je to největší a nejdražší tištěná kniha u nás.¹⁴

¹² Smetanova výtvarná Litomyšl, 2008, [online]

¹³ Dačeva et al., 2008

¹⁴ Dačeva et al., 2008

Váchalova tvorba se soustřeďuje zejména na grafické práce. Technika dřevorytu se stala jeho hlavním tvůrčím cílem. Snažil se v grafice vyhledávat nové originální postupy – experimentoval s barevnými dřevoryty tištěnými z jednoho bloku v několika barvách. Barevný dřevoryt dominoval v jeho volných grafických cyklech, ale také v jeho vlastních knihách inspirovaných literaturou baroka.

Obrázek č. 2 – Josef Váchal 1934

Váchal byl neustále zmítán kolísáním mezi vírou v Boha a mocí Dábla, mezi dobrem a zlem. Mnoho z jeho děl odráží závažná témata jako symboly temných stránek života, nebo figury ztělesňující zlo a krutost. Bez ohledu na tyto expresivní scény nevyvolávají jeho díla strach či hrůzu. Tragický charakter jejich obsahu je vždy zmírněn groteskností projevu a dobře vyvinutým smyslem pro břitkou ironii, která představuje umělcův všudypřítomný způsob napadání životních křivd. Tento Váchalův charakteristický postoj je v českém současném umění zcela ojedinělý.

1.3. Portmoneum – muzeum Josefa Váchala

Obrázek č. 3 – Josef Váchal a Josef Portman na arkádách litomyšlského zámku

Do Litomyšle Váchala přivedl Josef Portman, místní učitel, amatérský tiskař, sběratel umění a bibliofil. S jeho tvorbou se seznámil v roce 1913 a okamžitě se stal vášnivým sběratelem Váchalova díla.¹⁵ Zatoužil ve svém domě vybudovat jakési Váchalovo muzeum a roku 1920 ho požádal, aby vyzdobil jeho domek nástěnnými malbami. Během dalších čtyř let Váchal kompletně proměnil dvě místnosti Portmanova domuv pozoruhodné dílo pokryté divokými fantaziemi od stěn až po strop včetně vyřezávaného a polychromovaného nábytku. Vytvořil zde malby velmi různorodých námětů i malířských stylů. Ty jsou bez znalosti Váchalovy tvorby, jeho životních postojů a vnímání umění jen těžko pochopitelné. Stěny jsou zaplněny stovkami d'áblů, d'áblíků, skřetů, strašidel, duchů a podobných příšer, zároveň zde můžeme nalézt klasickou krajinu nebo náměty z křesťanské ikonografie¹⁶.

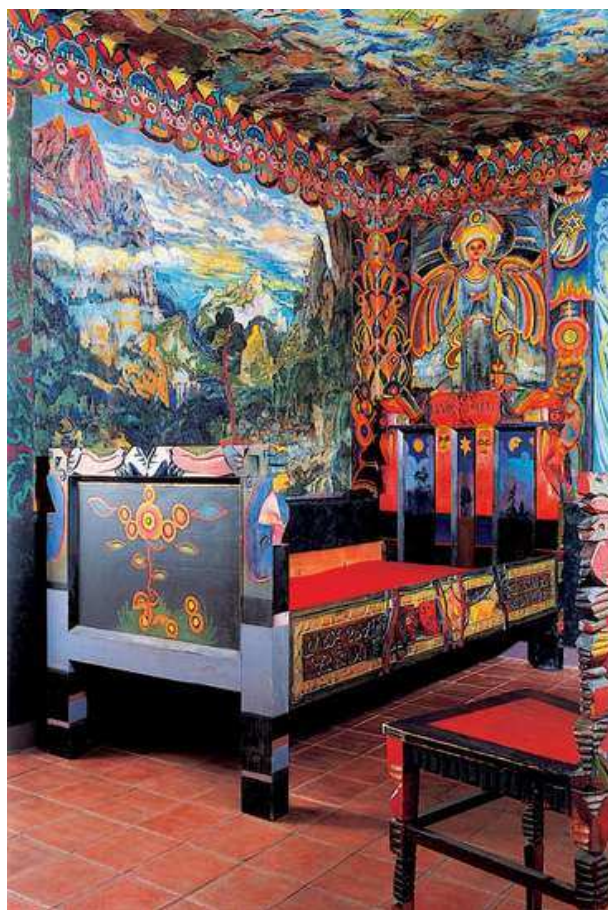
Především díky nakladatelství Paseka byl Portmanův dům počátkem 90. let kompletně zrestaurován a zpřístupněn veřejnosti. Dostal název Portmoneum, tak jak je pojmenoval Váchal ve svém Krvavém románu.

¹⁵ Dačeva et al., 2008

¹⁶ Portmoneum, Nakladatelství a vydavatelství Paseka, nedatováno [online]

Obrázek č. 4 – interiér Portmonea – Musea Josefa Váchala v Litomyšli 1

Obrázek č. 5 – interiér Portmonea – Musea Josefa Váchala v Litomyšli 2

II. PRAKTICKÁ ČÁST

2. INSPIRACE

Jak již název kolekce „Mezi Bohem a Dáblem“ napovídá, nechala jsem se při tvorbě inspirovat především Váchalovými malbami, které byly vystavovány na stejnojmenné výstavě v Litomyšli. Název symbolizuje nejen jeho dílo ale celý jeho život. Jeho křesťanství i jeho odklon od něj a okouzlení spiritualismem. Váchalova díla jsou na první pohled nesourodou směsicí námětů a malířských stylů. Pohybují se na hranici mezi mystickou temnotou a nebeskou krásou, mezi ironií a humorem, místy jsou až zlomyslná, jindy naopak laskavá s opravdovým prožitkem dobové spirituality¹⁷.

2.1. Převedení inspirace do oděvního designu

To, co mě nejvíce inspirovalo, byla především nálada Váchalových malířských děl z výše jmenované výstavy. Tematikou Váchalovy výtvarné i literární tvorby je především svět fantazie. Jeho díla vyjadřují náladovost, jsou temná, expresivní, naléhavá. Promítají se do nich jeho úzkostné stavy, deprese, hrozivé sny, strach z osamění. Váchal zobrazuje věci, které nejdou racionálně vysvětlit (náklady, emoce, atp.). K jejich vyjádření používá často symboly – znaky, jejichž význam se nekryje se zobrazovanou skutečností, ale pouze naznačuje. Často jsou nadpřirozené, náboženské. Symbol je v jeho dílech prostředníkem mezi skutečným světem a světem snů. Pomocí symbolů v náznacích odkrývá tajemství svých iluzí i životních prožitků. Většinou mystický obsah Váchal odlehčuje použitím groteskních prvků. Obrazy jsou často doplněny i expresivními úryvky z jeho psaných děl.

Obrovský fond fantasmie nestrpěl, aby tužka začala u tvarů viděných a nejběžnějších, nýbrž strhoval mne ku kreslení, ... majícího hodně společného s kreslením mediálním, věcí abstraktních a nejdivočejších. Kromě toho slévaly se ve mně ozvuky literární ze všeho čteného před tím a duch zmítal se pod dotěrnými rytmy veršů, tužku vystřídal pero a ležel přec přede mnou čistý a nepopsaný deník. Střídal jsem, ustavičně realizuje svoje pudové projevy psací i kreslicí.¹⁸

¹⁷ Dačeva et al., 2008

¹⁸ Váchal, 1995

Chtěla jsem, aby oděvy měly stejnou ponurou atmosféru jako Váchalova díla, ale aby se v nich utajeně odrážela i právě ta jeho nespoutanost, divoká fantazie, mystika exorcismu a esoterika a na druhou stranu i jakási grotesknost, zmírňující tragiku zobrazovaných dějů. Přísně uzavřené modely jsou proto vždy skrytě doplněny výraznými akcenty – symboly. Jsou to výšivky a digitální tisk s váchalovskými náměty, nebo krajkový vzor odhalující jen minimálně tělo modelky, který model zjemňuje a dodává mu nádech romantiky. Tyto motivy nikdy nejsou prvoplánovou dominantou oděvu a ve většině případů ani nejsou viditelné na první pohled. Jejich umístění je na zadních částech šatů, v podšívkách, na páscích, rukávech, kde je možné je skrýt úplně či částečně.

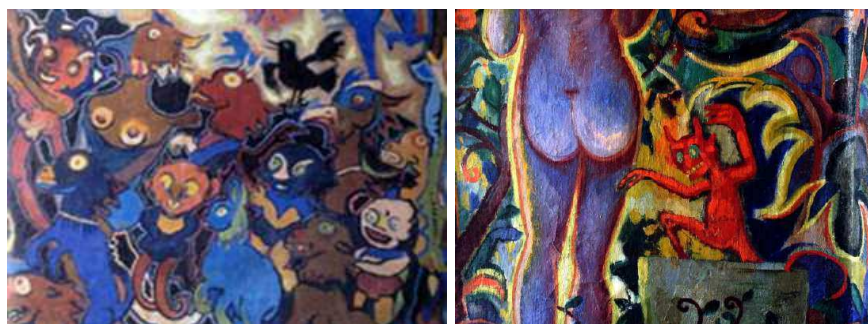
Oděvy jsou temné, ponuré, přísné, smuteční. Siluety připomínají vdovské šaty. Dýchají z nich válečné zážitky. Je zde vidět vliv 1. světové války, ve které Váchal bojoval, a která tak silně zasáhla do jeho života. Ústřední barvou je černá, doplněná hnědou, která kupodivu s černou vytváří sice netradiční, ale harmonický celek. Do něj pak vstupují již zmiňované kontrastní výšivky, digitální tisk a krajkový vzor. Výšivky vyjadřují divokost Váchalových snů s všelijakými přízraky a děsivými výjevy. Jsou pitvorné, místy působí až krutě a jedovatě. Tisky jsou jemnější, se zastřenými motivy, majícími v sobě zasněnost a tajemnost, květinový krajkový vzor je něžně ženský a celkově tak kolekce sice temná a smutná dostává citlivý a velmi ženský nádech.

2.2. Výšivky

V kolekci je využita technologie výšivky. Od minulosti byly vyšívací techniky hojně používány a i dnes patří mezi významné dekorační prvky moderního oděvu. Přesný původ vzniku výšivky je ztracen v čase. Nejstarší příklady použití výšivky jsou známy ze starověkého Egypta, doby železné v severní Evropě nebo starodávných dynastií v Číně. Tuto techniku jsem zvolila pro její možnosti ve tvarování, vytváření různých struktur a plastických vzorů.

Při vytváření návrhů na vzor realizovaný strojovou výšivkou jsem vytvořila skici volně inspirované přímo Váchalovými díly. Mezi tato díla patří jak menší barevné dřevoryty (Sen noci filipojakubské 1914, Ostrov blaženců 1912, Posel 1915, Svět mého

psa 1915-1916; z cyklu *Meditace o životě – Svět jednotlivců*), tak monumentálnější malby vyobrazené na stěnách Portmonea.

Obr. č. 6, 7 – detail maleb v Portmoneu

Zobrazují jeho spiritistické vidiny a somnambulní zjevy. Nejčastější je figurální tematika, různé běsy a strašidla, duchové a d'áblíci, všelijaké váchalovské příšery. Je zde zachycen i motiv zvířete, jež bylo důležitým průvodcem jeho života. Zvolila jsem až jedovatě pestrá barevnost, podtrhující bizarnost zobrazených výjevů. Výšivky jsem ve většině případů umístila tak, aby byly částečně skryté. Představují nejvýraznější prvek celé kolekce, který narušuje celkový dojem pochmurnosti. Chtěla jsem tedy, aby nebyly viditelné na první pohled a jen postupně odhalovaly tyto konkrétní motivy z Váchalova díla. Objevují se převážně v detailech, částečně i kvůli časové náročnosti vyšívání motivů, například na zadních dílech šatů, zadních dílech pasových límců nebo ve spodních částech rukávů, které je možno zahrnout.

Obr. č. 8, 9 – ukázky inspiračních skic

Výšivka aplikovaná na modely v mé bakalářské kolekci byla realizována v německém městě Plauen na stroji ZSK typu SCZ 0111. Stroj je vybaven dvěma hlavami s možností multi-barevného vyšívání. Kombinuje inovativní a konvenční schopnosti v nové konfiguraci pro působivé vyšívání vzorů. Pracovní orgány stroje jsou řízeny počítačem programovaným podle požadovaného vzoru výšivky. Předem zpracované návrhy v programech Adobe Photoshop nebo Adobe Illustrator bylo nutné převést do formátu čitelného pro stroj a následně během jednoho týdne vyšít na předem připravený materiál.

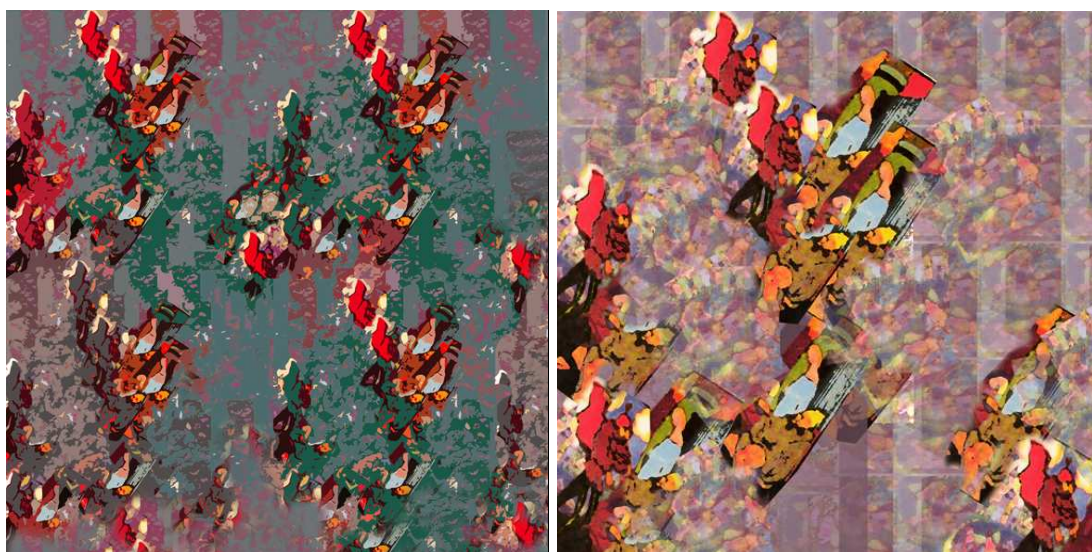

Obr. č. 8, 9, 10, 11 - ukázky výšivek v oděvu

2.3. Digitální tisk

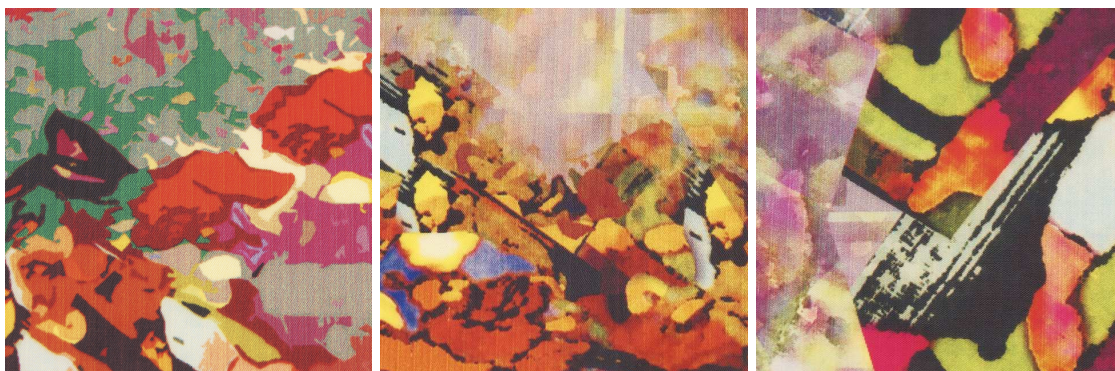
Další technikou, kterou jsem v mé bakalářské práci využila, je digitální sublimační tisk. Při tvorbě vzorů na digitální tisk jsem použila stejně jako u výšivek inspirační skici čerpající konkrétně z Váchalových děl. Tyto vzory jsem zraportovala a upravila pro tisk a v programu Adobe Photoshop. Tištěný vzor je umístěn pouze skrytě – v podšívkách svrchních oděvů. Představuje něco mystického, nějaké hluboko ukryté tajemství. Zvolila jsem trochu odlišnou barevnost. Tlumenější zastřené tóny a abstraktnější motivy, na rozdíl od křiklavých výšivek, symbolizují zasněnost, nadpřirozeno a tajemno.

Sublimační tisk spočívá ve vytištění návrhu na přenosový papír s použitím speciálních sublimačních inkoustů. Po zaschnutí motivu na transferovém papíře se vzor přenesse na textilní materiál pomocí tepelného lisu při nastavení určité teploty, tlaku a času. Prudkým zahřátím se sublimační inkoust mění z pevné formy na plyn, který má schopnost spojit se s polymerními materiály. Tato technika je tedy aplikována vždy jen na polyester nebo povrchově upravené materiály, nemůže být používána na přírodních materiálech, jako je stoprocentní bavlna. Výhodou je kvalita a dlouhotrvající potisk odolný proti oděru na rozdíl od jiných technik potiskování.¹⁹

Obr. č. 12, 13 – návrhy na digitální tisk

¹⁹ Sublimace, nedatováno, [online]

Obr. č. 14, 15, 16 – vzorky digitálního tisku

Obr. č. 17, 18 – digitální tisk v podšívkách

3. MEZI BOHEM A ĎÁBLEM – VLASTNÍ ODĚVNÍ KOLEKCE

Vlastní praktická práce je představována kolekcí osmi modelů. Snažila jsem se vytvořit kolekci v duchu nositelnosti i extravagance, kolekci praktickou a funkční, skládající se s různých typů oděvu. Každý z modelů je svým způsobem individuální a osobitý. Všechny dohromady spolu korespondují díky specifickým detailům, střihovému řešení, materiálům a barvám. Svoji roli hrají i kontrasty. Nechybí dávka elegance a tajemného mystična, které modelům propůjčují jakousi vážnost a důstojnost. Všechny součásti modelů jsou navzájem kombinovatelné. Důraz je kladen jak na originální design, tak na kvalitu technologického zpracování.

3.1. Barevnost

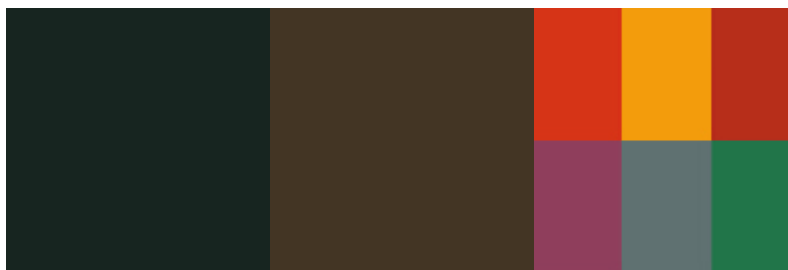
Výběr barev byl pro mne velice spontánní záležitostí. Zvolila jsem škálu temných tónů. Stěžejní barvou se stala černá, která celou kolekci uceluje a dodává jí tak trochu ponuré vzezření. Je to barva neutrální, nerušivá, hluboká. Umění je ve značné míře projevem podvědomí, černá barva je tedy pro mne barvou síly, intenzity, hloubky a prostoru.

Obecně platí, že je to barva smutku, neštěstí, tajemna, mystiky, magie, ale i zla. V minulosti byly barvy velmi důležité a měly svoji zvláštní symboliku. Nicméně časy se změnily a dnes se černá barva stala zásadní součástí šatníku každé ženy. Nosí se přes den i v noci a je synonymem elegance. Černá je prostě nesmrtelná. Vždy se nosila a vždy se nosit bude, na rozdíl od neustále se měnících módních barevných odstínů.

Christian Lacroix o černé říká: *„Černá jako začátek všeho, nulový bod, obrys, nádoba – teprve potom obsah. Bez jejího stínu, jejího reliéfu a její podpory by mi připadalo, jako by ostatní barvy neexistovaly. Zároveň je černá úhrnem všech barev. Je kolísavá, rozdílná, nikdy není totéž. Existuje množství černých odstínů: jemná černá průsvitnosti, matná a tristní černá smutečního flóru, hluboká královská černá sametu, splývavá černá saténu, veselá a oficiální černá laku. Vlna připomíná uhlí, bavlna působí rustikálně....*

... Černá je právě tolik hmotou jako barvou, je světlem, jakož i stínem. Není ani smutná, ani veselá, nýbrž perfektní a nevyhnutelná. Člověk jí odolá právě tak málo jako noci. Děti by se neměly bát černé, protože i když vám její mystérium nahání strach, přesto obsahuje i odpověď na její tajemství.“²⁰

Jako další barvu jsem zvolila temně hnědou, která společně s černou tvoří poměrně netradiční barevné spojení. Tmavé tóny nabírají na hloubce a působí těžce, až ponuře. Hnědá barva ostrou černou částečně odlehčuje a zjemňuje. Výrazný akcent tvoří výšivky v pestrých barvách a podšívky potištěné digitálním tiskem. U podšívek jsem zvolila o trochu tlumenější tóny, barevnost výšivek byla do jisté míry limitována dostupným materiálem. Výšivky dodávají celé barevnosti kolekce ostrý kontrast.

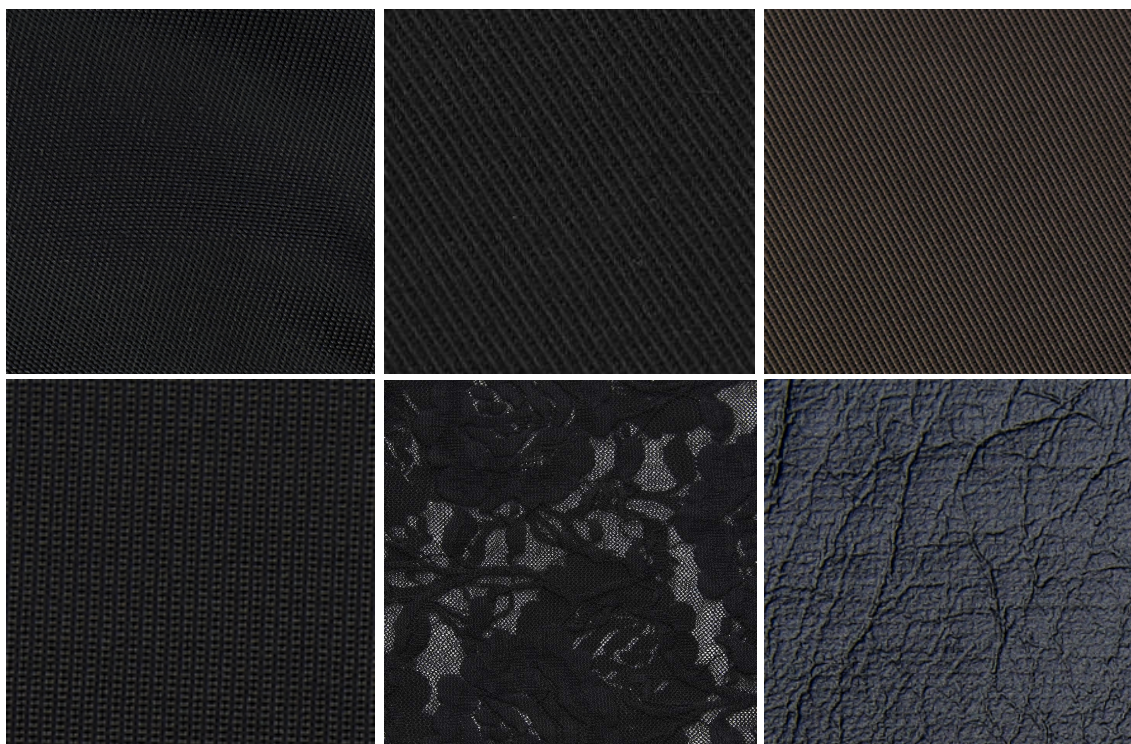

Obrázek č. 19 – barevnost kolekce

²⁰ Lacroix, nedatováno in Seelingová, 2000

3.2. Použité materiály

Při výběru materiálů jsem zvolila látky vyrobené jak z přírodních, tak syntetických vláken. Rustikálně působící bavlna tkaná v hrubší keprové vazbě kontrastuje s lesklým a hladkým polyesterem. Důležité bylo sladit všechny odstíny černé, protože na každém jednotlivém materiálu působí odlišně. Hnědý materiál je směsový – obsahuje bavlnu i polyester, opět je utkán v keprové vazbě, tentokrát však trochu jemnější. Jistou dávku romantiky do kolekce vnáší pletenina s krajkovým vzorem a vrstvené tylové sukně a spodničky. Kolekci doplňují pásy z koženky, které mají modelům naopak dodat určitou míru drsnosti.

Obr. č. 20 – ukázka použitého materiálu

3.3. Střihová řešení

Modely v mé kolekci jsou možná až přísně uzavřené, vždy stažené až ke krku, ať už zapínáním na knoflíky nebo nejrozličnějším zavazováním. Přesto však dávají vyniknout ladným ženským křivkám, podporují je a lichotí jim, kopírují její přirozenou siluetu.

Společným střihovým prvkem všech modelů se stal sklad a řasení, a to nejen jako dekorační prvek. Tyto dva prvky utváří celkovou formu modelu. Řešila jsem jeho podobu i různé způsoby aplikace. Objevuje se převážně v oblasti ramen, jejichž šíři jsem se u většiny modelů snažila nějakým způsobem zdůraznit. Technologie řasení byla různá. Použila jsem jak řasení pomocí provlékání pruženek předšitým tunelem, tak prošitím materiálu šicím strojem a následné zdrhnutí na niti. Aplikace skladu je použita především ve spodních částech oděvů, u kalhot a sukní, zřídka se objevuje například v průkrčníku halenek. Při výběru střihů jsem se zaměřila na zdůraznění pasu stažením širokými pásky. Úzkou pasovou linii jsem někde navíc podtrhla rozšířením spodní nebo vrchní části oděvu.

3.4. Popis modelů a technické nákresy

Model 1

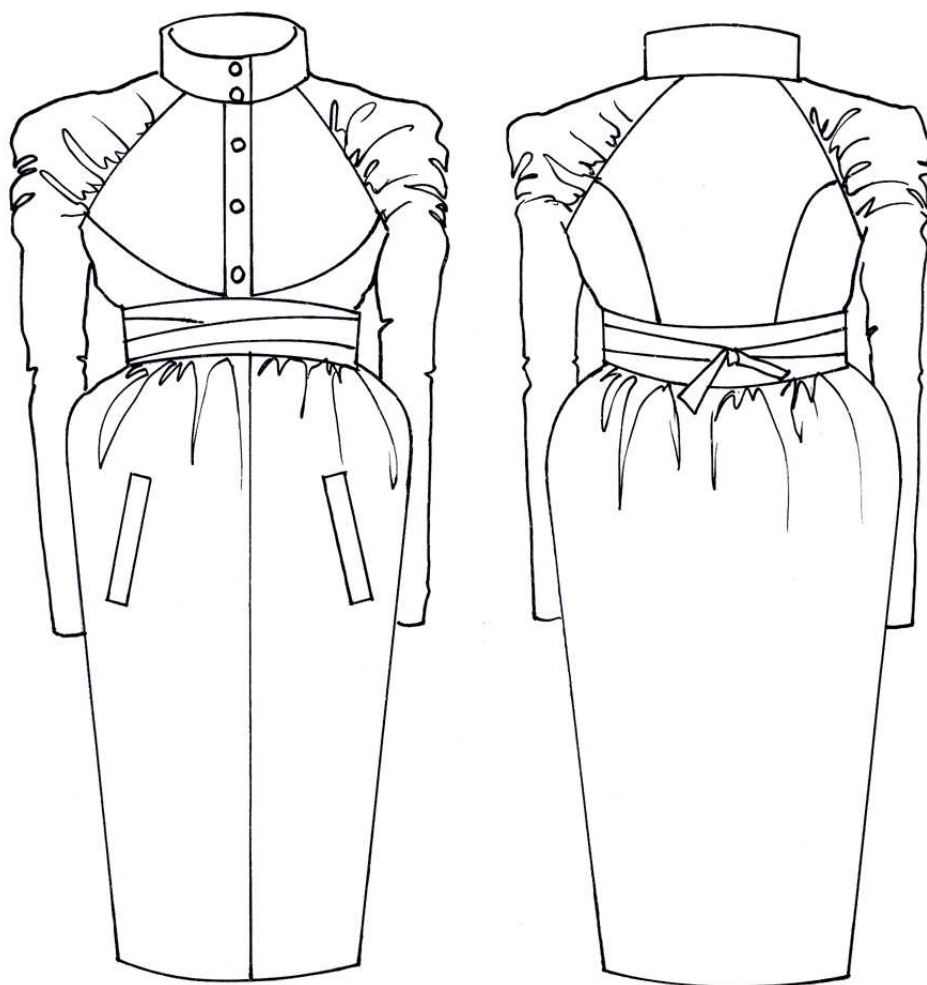
První model je dámský kabát zhotovený z tmavě hnědého materiálu v keprové vazbě. V předním díle jsou prsní výběry přeneseny stříhovou manipulací do členicích švů. V členicích švech spodní části předního dílu jsou vytvořeny kapsy. Zapínání je na knoflíky, ve spodní části skryté. Na zadním díle je volné sedlo a řasení, které je přepnuté dragounem s knoflíky. Dlouhé hlavicové rukávy jsou v horní části také zřasené. Špičatý límec je dvoudílný – složený ze stojáku a převěsu. Délka kabátu dosahuje pod kolena. Kabát je celopodšíť, podšívka předního dílu a na sedle zadního dílu je s digitálním potiskem.

Obr. č. 21 – model 1

Model 2

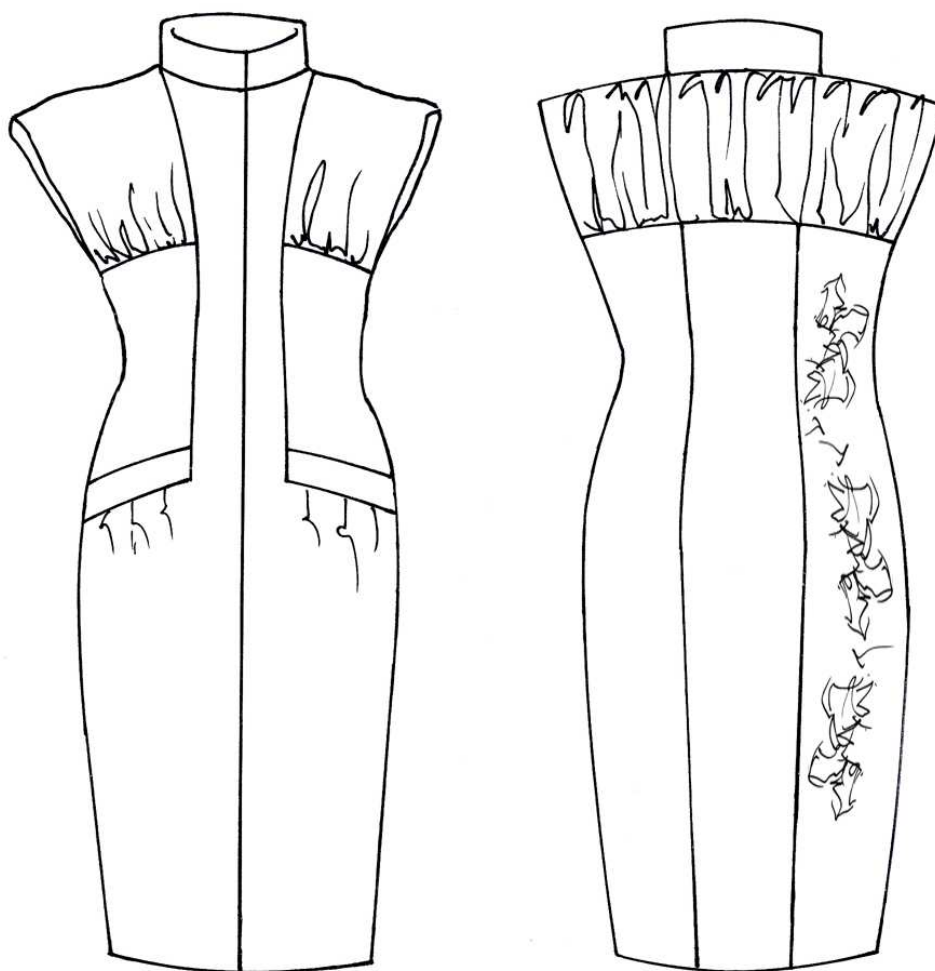
Druhý model představuje dámský kabát délky pod kolena, který je také celopodšíťý. Ve vrchní části předního dílu jsou boční díly z tmavě hnědého kepru. Spodní část předního dílu z černého materiálu ze stoprocentní bavlny, rovněž v keprové vazbě, je do vrchního dílu našasená a směrem dolů se mírně zužuje. Na předním díle jsou zhotoveny dvě prostřížené jednovýpustkové kapsy. Zapínání je na knoflíky, ve spodní části skryté. Zadní díl je stříhově řešen prakticky stejným způsobem jako přední. Klínové rukávy jsou bohatě zřaseny až k průkrčníku, který je zapraven do stojáku. Převažuje černá podšívka, ve spodní části předního dílu je digitálně potištěná barevným vzorem. Kabát je v pasové linii stažen koženkovým páskem, který se omotá a vzadu zaváže.

Obr. č. 22 – model 2

Model 3

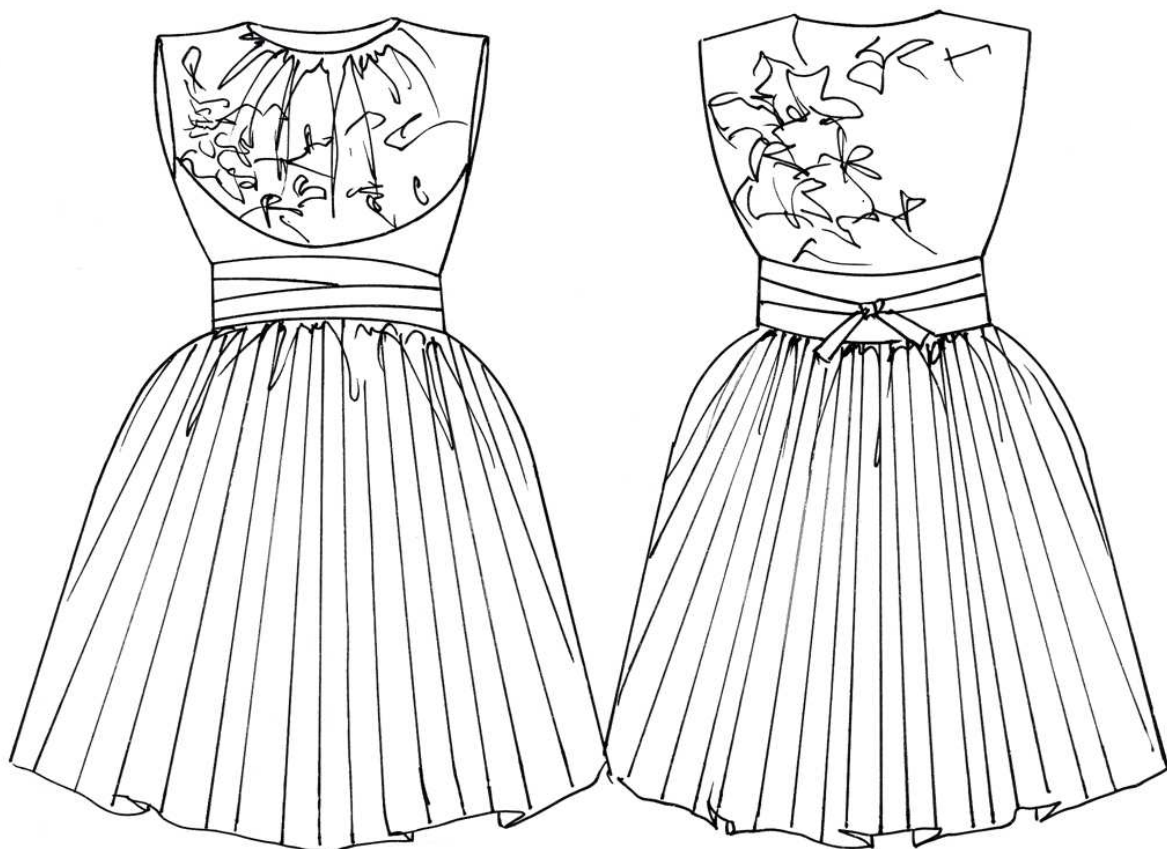
Třetím modelem jsou přiléhavé propínací šaty v kombinaci černé a hnědé barvy. Přední díl je členěn na tři části. Sedlo je lehce zřasené do spodního dílu. Boční díly jsou zhotoveny z hnědé kepru stejně jako lišta u kapes, které jsou zdůrazněny několika záhyby. Zapínání je na patenty. Zadní díl je opět členěn – střední díl z hnědé materiálu, na pravém bočním díle je aplikace barevné výšivky. Sedlo je nařaseno jak do spodní části, tak do předního dílu. Krátké kimonové rukávky zdůrazňují šíři ramen. Průkrčník zakončuje stoják. Délka šatů sahá těsně nad kolena.

Obr. č. 23 – model 3

Model 4

Čtvrtý model jsou černé šaty s tylovou prošívanou sukní. Ta má pro zdůraznění objemu několik spodniček. Na vrchním díle je dvojité sedlo zhotovené z černé krajky a zřaseno do průkrčníku. Zadní díl je hladký, bez členění, opět z krajky, ale jednoduché. Průramky zajišťuje šikmý lemovací proužek. Šaty doplňuje černý kožený pás, který se zavazuje na zadním díle.

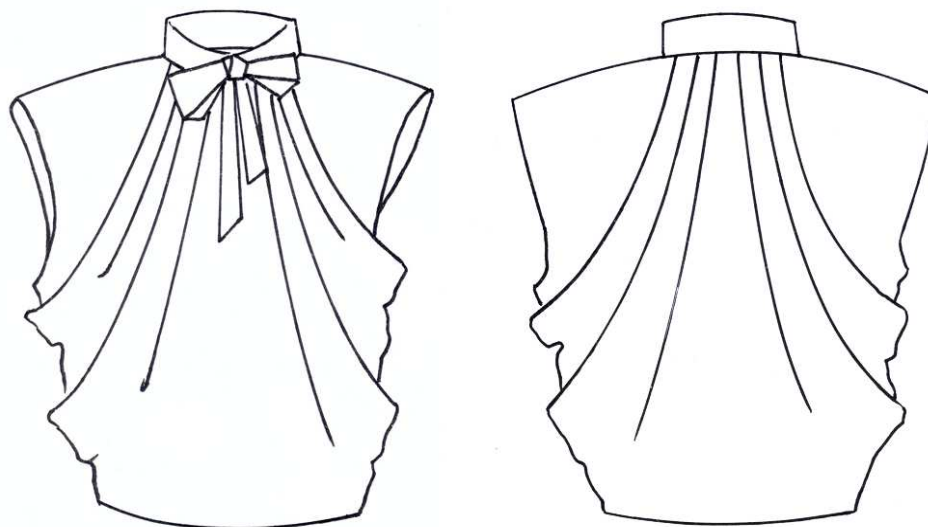

Obr. č. 24 – model 4

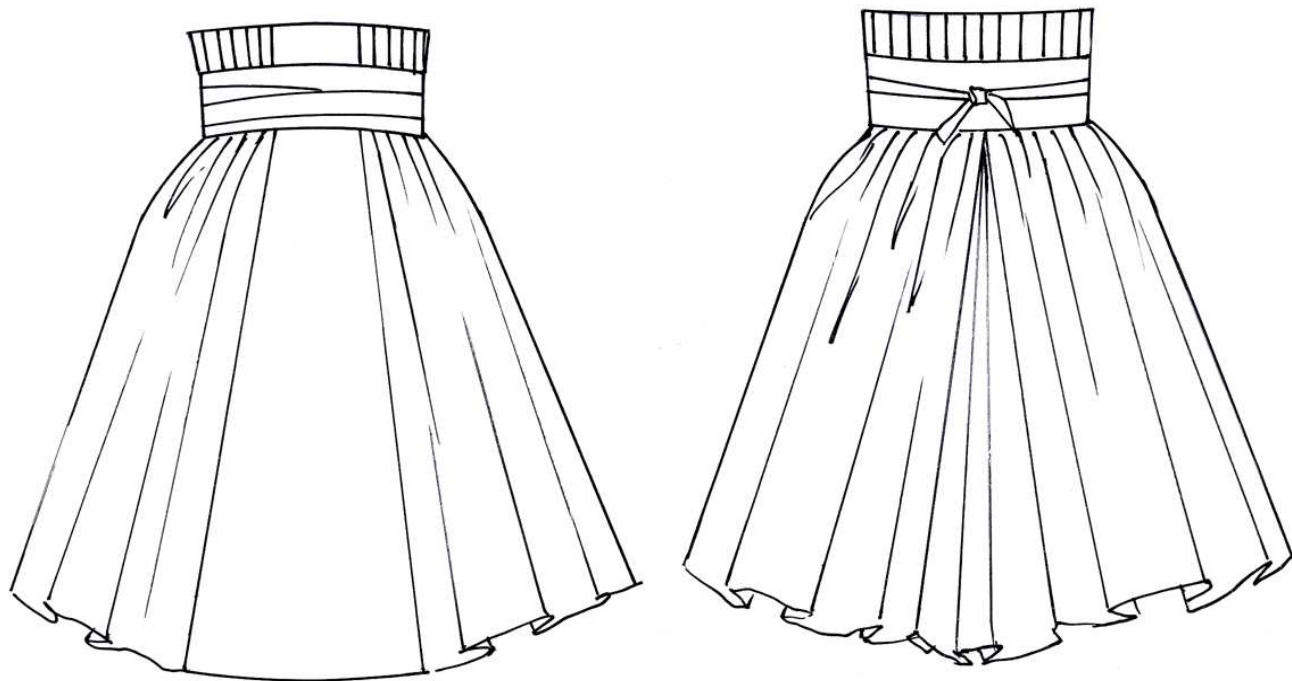
Model 5

Model 5 se skládá z černé halenky a široké sukně. Halenka volnějšího střihu má v předním i zadním průkrčníku záhyby. Přední díl je členěn, navolnění z průkrčníku přechází až k bočnímu švu a tvoří tak zajímavé řasení. Ve výstřihu je vytvořen krátký rozparek, který je zakončen vázačkou.

Hnědá sukně vychází z klasického kolového střihu, délka sahá zhruba na kolena. V horní části je přestřižena a navazuje široký pasový límec, který sahá lehce pod úroveň hrudní přímky. Po stranách až do zadního dílu jsou složeny a prošity záhyby. V pasovém límci je digitálně potištěná podšívka. Do zadního dílu je vložen klín z lesklého černého materiálu. Sukni doplňuje tylová spodnička z několika vrstev. Celou siluetu dotváří kožený pás, který ji obepíná v pasové linii.

Obr. č. 25 – model 5a

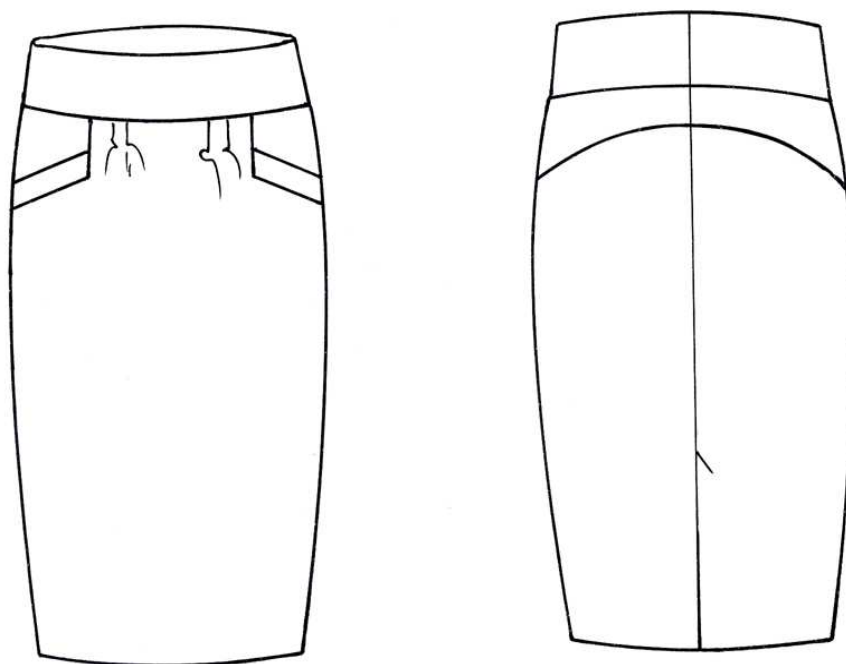

Obr. č. 26 – model 5b

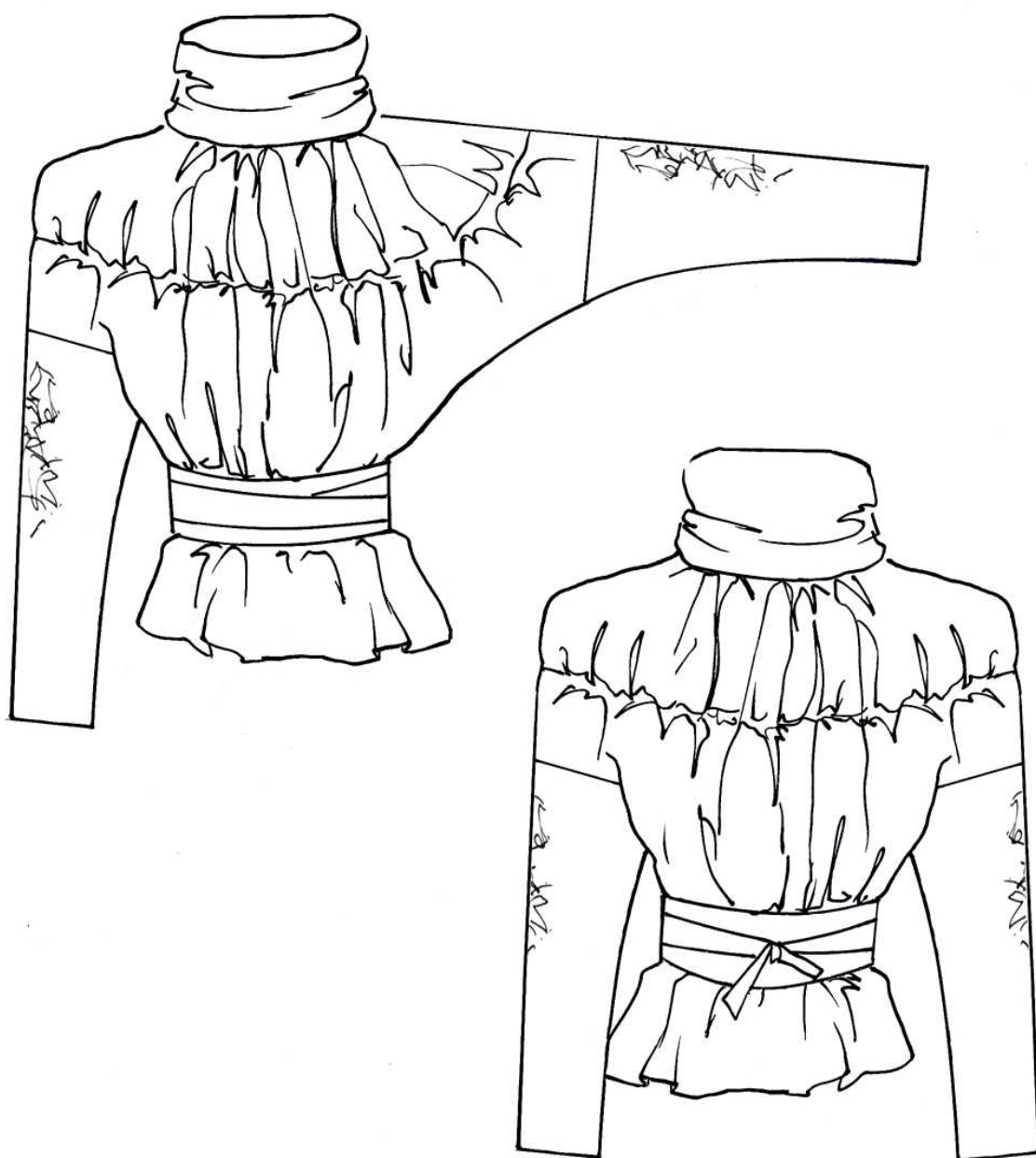
Model 6

Šestý model tvoří krátký černý kabátek a sukně. Klasická úzká sukně z černého lesklého polyesteru kopíruje ženskou siluetu. Na předním díle jsou dvě klínové kapsy a malé záhybky. Zapínání na zdrhovadlo je středem zadního dílu, který zůstává hladký. Jen zde zhotoven pouze rozparek pro volnost pohybu.

Kabátek vychází z jednoduchého kimonového střihu. Na předním i zadním díle je přes ramena předšit tunel, který je následně stažen do gumy, takže více přiléhá k ramenům. Řasení pak přechází až do průkrčníku vsazeného do širší vázačky, kterou je možné buď klasicky zavázat na uzel či mašli, nebo omotat jako šálu. Na rukávech je strojová výšivka ve výrazných barvách. Kvůli této aplikaci musel být rukáv pod linií stažení přestřižen. Kabátek je vypodšívkovaný jemně vzorovaným bavlněným materiálem. Model opět doplňuje koženkový opasek.

Obr. č. 27 – model 6a

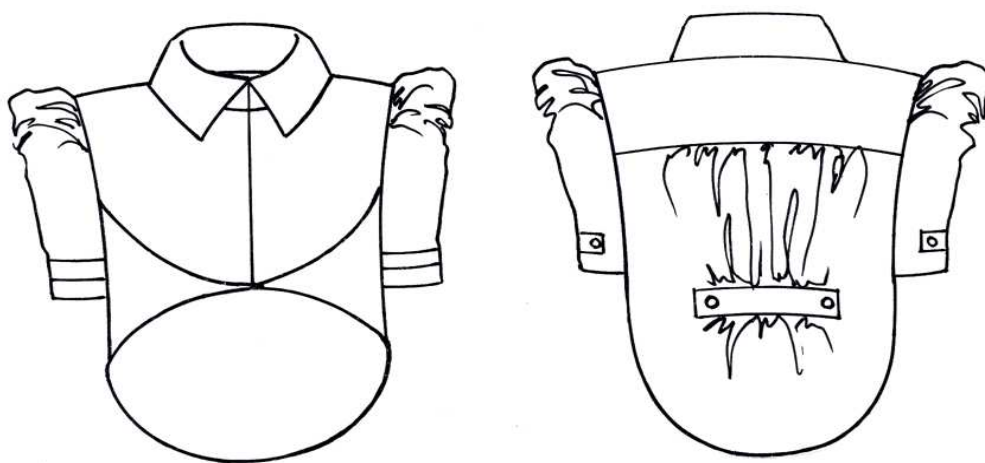

Obr. č. 28 – model 6b

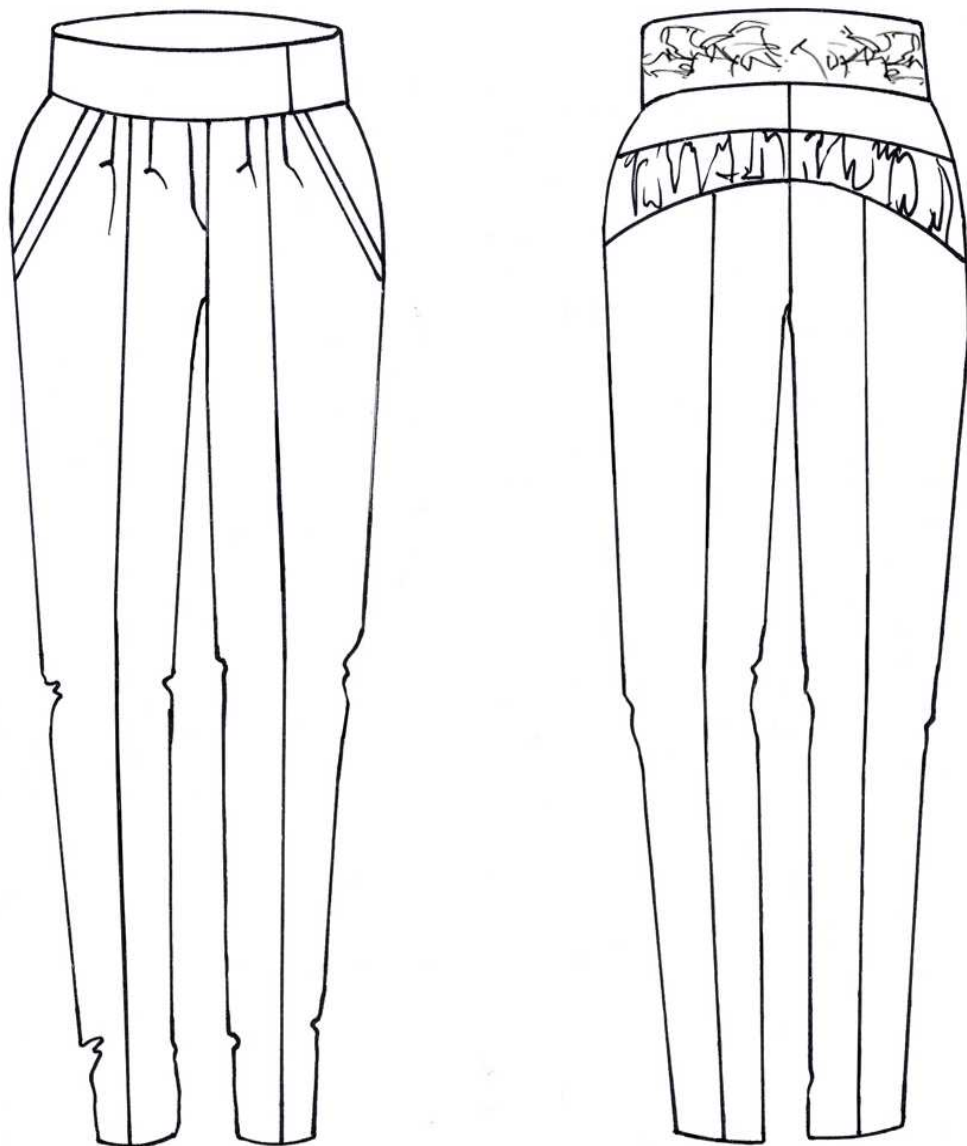
Model 7

Sedmý model je složen z úzkých hnědých kalhot a krátkého kabátku. Kalhoty úzkého střihu z tmavě hnědého kepru mají na předním díle dvě klínové kapsy ozvláštněny černou lištou z lesklého materiálu. Zadní díl má v horní části vloženy zřasené části z téhož černého materiálu. Na předním i zadním díle jsou zažehleny a prošity puky. Kalhotám dominuje pasový límec s barevnou výšivkou na zadním díle.

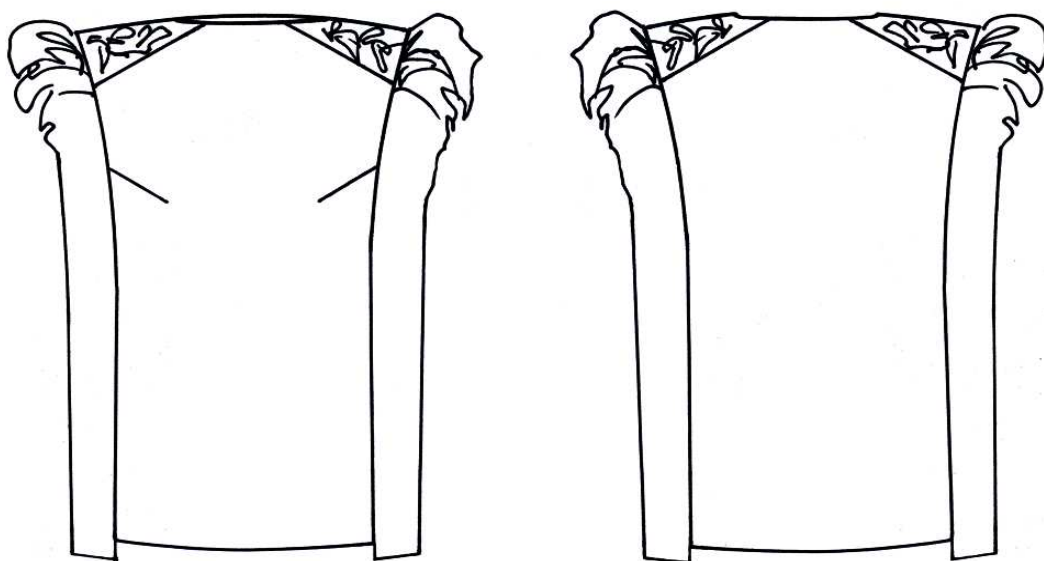
Krátký kabátek se z předního do zadního dílu plynule prodlužuje. V předním díle je rozdělen členěním obloukovitého tvaru. Zapínání je středem předního dílu na cvoky. Spodní část zadního dílu je zřasena a všita do sedla a v pase stažená dragounem s našitými knoflíky. Krátké rukávy jsou v horní části rukávové hlavice rozšířeny a našaseny. Dvoudílný límec se skládá ze stojáčku a převěsu. Kabátek je celopodšíť, sedlo podšívky zadního dílu je potištěno digitálním tiskem. Model doplňuje halenka klasického střihu z černého úpletu.

Obr. č. 29 – model 7a

Obr. č. 30 – model 7b

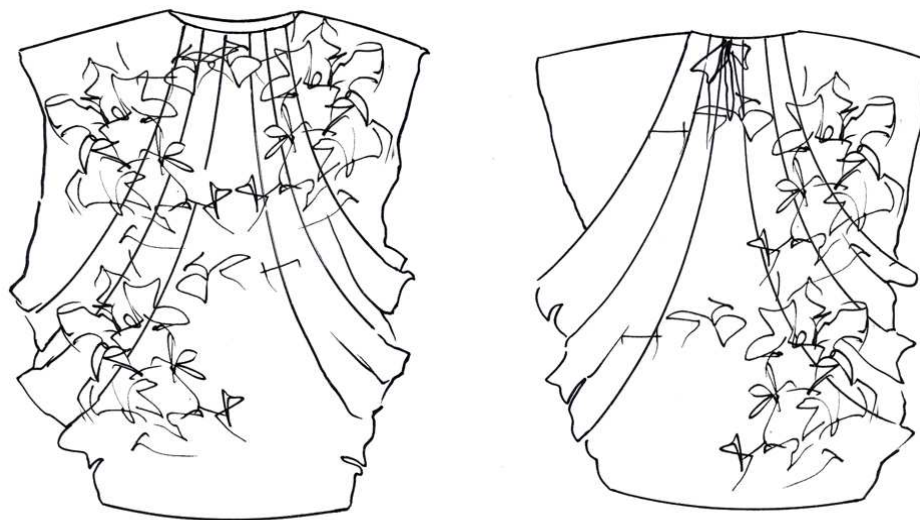

Obr. č. 31 – model 7c

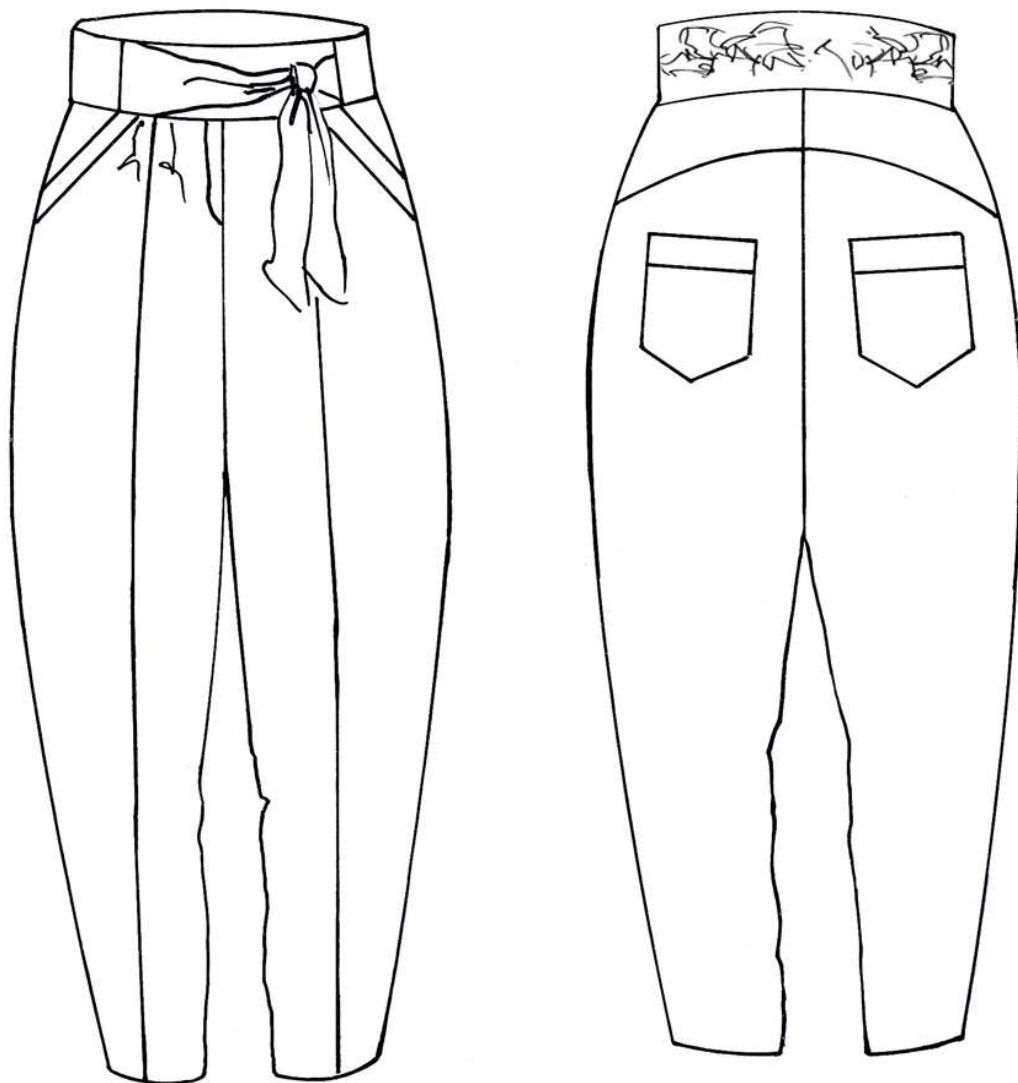
Model 8

Osmý model představují kalhoty a halenka. Kalhoty z černé bavlny vychází ze širšího střihu, v dolní části se zužují do „mrkve“. Na předním díle jsou opět zažehleny a prošity puky a zhotoveny klínové kapsy. Zadní díl je hladký, členěný pouze v horní části a s nakládánými kapsami. Stejně jako u sedmého modelu je na pasovém límci výšivka. Je ovšem provedená v trochu odlišné barevnosti. Pasový límec je vpředu na zavazování.

Černá halenka vychází z téměř stejného střihu jako u pátého modelu. Použitím splývavé pleteniny materiál působí odlišně. V průkrčníku je vytvořeno několik záhybů, rozšířením dílu i na bočním švu pak navolnění záhybů pokračuje až k bočnímu švu. Výstřih i průramky jsou začištěny šikmým lemovacím proužkem. V průkrčníku zadního dílu je vytvořen rozparek na zavazování.

Obr. č. 32 – model 8a

Obr. č. 33 – model 8b

ZÁVĚR

Jak vznikla moje kolekce na téma Josef Váchal: Mezi Bohem a Ďáblem? Počátečním impulsem byla výstava, která mě natolik oslovila, že jsem se rozhodla toto téma převést do oděvu. Chtěla jsem vnést do své práce celkové pocity z obrazů, které mě obklopovaly a také tzv. „ducha“ Josefa Váchala. Tématika jeho děl, to je především svět fantazie, duchů, mystiky. Váchal s jejich pomocí snadněji ovládal svoji problematickou osobnost. Jeho vnitřní stavy a složitý život se odráží v jeho obrazech. Bez znalosti jeho života proto nelze jeho dílo pochopit.

Od první skici, přes návrhy, nákup materiálů, až po dotvoření celého oděvu je to dlouhá cesta. Na jejím konci byla vytvořena kolekce oděvů váchalovsky ponurých, až smutečních, se skrytými, divokými, bláznivými aspekty. Ty jsou v kolekci prezentovány výšivkami a digitálním tiskem s provokativními a dramatickými motivy z umělcových děl. Kolekce je složená z kabátů, šatů, sukní, kalhot a halen, které lze navzájem kombinovat. Dominuje jim černá barva a uzavřená silueta. Barevné detaily jsou vytvořeny tak, aby nebyly viditelné na první pohled. Na jedné straně jsou to oděvy, ze kterých na nás dýchá historie, na druhé je to kolekce moderní a nositelná i v současnosti.

Vytvořila jsem kolekci, ve které jsou motivy z díla Josefa Váchala přenesené na šaty žen 21. století. Doufám, že by tento podivuhodný výtvarník a spisovatel, jehož tvorba nemá ve světě obdoby, byl potěšen, že jeho dílo žije, přináší radost, inspiruje a provokuje ještě tolik let po jeho smrti. Děkuji Josefu Váchalovi za inspiraci a tvůrcům výstavy „Mezi Bohem a Ďáblem“ za to, že mi umožnili blíže se seznámit s dílem tohoto umělce a nechat se jím inspirovat a okouzlit.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

Artmuseum. 2009. Josef Váchal [online]. [citováno 2010-05-06]. Dostupné z:
<http://www.artmuseum.cz/umelec.php?art_id=647>

BAJEROVÁ, M. *O Josefu Váchalovi*. Praha: Pražská imaginace. 1991. ISBN: 80-7110-017-X.

BOUŠKA, S. *Josef Váchal*. Praha: revue Týn. 1919.

DAČEVA, R., KAŠE, J., ZBAVITELOVÁ, G. *Josef Váchal 1884-1969*. Praha-Litomyšl: Paseka. 2008. ISBN: 978-80-7185-913-0.

FRONTISI, C. *Obrazové dějiny umění*. Praha. Knižní klub. 2005. ISBN: 80-242-1457-1.

Josef Váchal. nedatováno. [online]. [citováno 2010-05-06]. Dostupné z:
<www.vachal.cz>

KOTEK, J. *Neuchopitelný Váchal*. Pelhřimov: Nová tiskárna Pelhřimov. 2008. ISBN: 978-80-86559-94-0.

KROUTVOR, J., AJVAZ, M., HRUŠKA, P., PELÁNEK, J. *Josef Váchal*. Praha: Argeste. 1994. ISBN: 0-8109-3127-3.

OLIČ, J. *Neznámý Váchal: život umělce*. Praha-Litomyšl: Paseka. 2000. ISBN: 80-7185-283-X.

Portmoneum, nakladatelství a knihkupectví Paseka. nedatováno. *Portmoneum – Museum Josefa Váchala*. [online]. [citováno 2010-04-30]. Dostupné z:
<<http://www.paseka.cz/?skupina=6>>

SEELINGOVÁ, CH. *Století módy 1900 – 1999*. Praha: Slovart s. r. o. 2000. ISBN: 80-7209-247-2.

Slovník české literatury. 1998. *Josef Váchal*. [online]. [citováno 2010-04-28]. Dostupné z:

<<http://slovníkceskeliteratury.cz/showContent.jsp?docId=887&hl=josef+v%C3%A1chal>>

Smetanova výtvarná Litomyšl. 2008. *Josef Váchal – Mezi Bohem a Ďáblem*. [online]. [citováno 2010-05-06]. Dostupné z: <<http://vytvarna.smetanovalitomysl.cz/4.-rocnik-smetanovy-vytvarne-litomysle-2008/josef-vachal-mezi-bohem-a-dablem/>>

Sublimace. nedatováno. [online]. [citováno 2010-07-06]. Dostupné z:

<www.sublimace.com>

VÁCHAL, J. *Dokonalá magie budoucnosti*. Praha: Trigon. 1997. ISBN: 80-86159-03-5.

VÁCHAL, J. *Paměti Josefa Váchala, dřevorytce*. Praha: Prostor. 1995. ISBN: 80-85190-36-2.

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obr. č. 1 – Portrét Josefa Váchala z roku 1967 (foto Dagmar Hochová)

Obr. č. 2 – Josef Váchal 1934

Obr. č. 3 – Josef Váchal a Josef Portman na arkádách litomyšlského zámku

Obr. č. 4 – interiér Portmonea – Musea Josefa Váchala v Litomyšli 1

Obr. č. 5 – interiér Portmonea – Musea Josefa Váchala v Litomyšli 2

Obr. č. 6, 7 – detail maleb v Portmoneu

Obr. č. 8, 9 – ukázky inspiračních skic

Obr. č. 10, 11 – ukázky výšivek v oděvu

Obr. č. 12, 13 – návrhy na digitální tisk

Obr. č. 14, 15, 16 – vzorky, digitální tisk

Obr. č. 17, 18 – digitální tisk v podšívkách

Obr. č. 19 – barevnost kolekce

Obr. č. 20 – ukázka použitého materiálu

Obr. č. 21 – model 1

Obr. č. 22 – model 2

Obr. č. 23 – model 3

Obr. č. 24 – model 4

Obr. č. 25 – model 5a

Obr. č. 26 – model 5b

Obr. č. 27 – model 6a

Obr. č. 28 – model 6b

Obr. č. 29 – model 7a

Obr. č. 30 – model 7b

Obr. č. 31 – model 7c

Obr. č. 32 – model 8a

Obr. č. 33 – model 8b

SEZNAM PŘÍLOH

PŘÍLOHA I – VÝTVARNÉ ZPRACOVÁNÍ MODELŮ

PŘÍLOHA II - FOTODOKUMENTACE

PŘÍLOHA I – VÝTVARNÉ ZPRACOVÁNÍ MODELŮ

PŘÍLOHA II - FOTODOKUMENTACE

